

SPIS TREŚCI

PRZEDMOWA	3
CZĘŚĆ I. Okres Rzymu królewskiego i wczesnej republiki (do roku 264 p.n.e.)	7
W wiadomości wstępne o źródłach	7
1. Kraj i ludność starożytnej Italii. Rola Etrusków	13
Warunki naturalne	13
Pierwotne ludy Italii	14
Problem pochodzenia Etrusków	16
Znaczenie polityczne Etrusków i ich ustrój	18
Osiągnięcia gospodarki etruskiej	21
Kultura etruska	22
2. Początki miasta-państwa Rzymu	25
Powstanie Rzymu według tradycji	25
Teoria Gjerstada. Rzym przedmiejski (ok. 800 - ok. 575 p.n.e.)	30
Rzym jako miasto-państwo (<i>civitas</i>)	31
Polemika na temat początków Rzymu	36
Ustrój Rzymu królewskiego	41
3. Początki republiki rzymskiej; walka plebejuszy z patrycjuszami o ziemię i urzędy	45
Przejście do ustroju republikańskiego w Rzymie	45
Walki plebejuszy z patrycjuszami	50
Pierwotna religia rzymska	54
4. Podbój Italii i jej organizacja	60
Główne etapy walk w Italii	60
Organizacja Italii po podboju	68
Rzym (<i>Urbs</i>)	68
Kolonie (<i>coloniae</i>)	69
Municipia	69
Socci	70
CZĘŚĆ II. Republika w okresie wielkich podbojów (od 264 do 133 roku p.n.e.)	71
Źródła	71
1. Społeczeństwo rzymskie w III w. p.n.e.	74

Struktura społeczna i ekonomiczna	74
Armia rzymska	76
Ustrój polityczny Rzymu w III w. p.n.e.	78
2. Walka o opanowanie basenu Morza Śródziemnego. Wojny punickie i macedońskie	83
I wojna punicka (264-241 p.n.e.)	84
Sytuacja wewnętrzna w Rzymie w latach 241-218 p.n.e.	89
II wojna punicka (218-201 p.n.e.)	93
Wojny macedońskie i wojna syryjska	100
III wojna macedońska (171-167 p.n.e.)	106
III wojna punicka (149-146 p.n.e.)	107
3. Przemiany ekonomiczno-społeczne i kulturalne w Rzymie w okresie wielkich podbojów	110
Prowincje, ich organizacja i rola w życiu gospodarczym Rzymu	110
Przemiany w rolnictwie włoskim. Ruina chłopstwa	113
Niewolnictwo podstawą stosunków wytwórczych	116
Wzrost politycznego znaczenia plebsu miejskiego. Proletariat rzymski	118
Ekwici — nowa warstwa klasy panującej	119
Wzrost znaczenia nobilitas	122
Przemiany kulturalne	123
 CZĘŚĆ III. Okres schyłku republiki (133-30 r. p.n.e.)	130
Źródła	130
1. Kryzys republiki rzymskiej (133-70 r. p.n.e.)	134
Główne wydarzenia polityczne epoki	135
Kwestia agrarna	139
Rola polityczna ekwitów na przełomie II i I w. p.n.e.	145
Problem sprzymierzeńców	150
Powstania niewolników	152
Dyktatura Sulli	159
2. Okres upadku ustroju republikańskiego (70-30 r. p.n.e.)	162
Społeczeństwo rzymskie w połowie I w. p.n.e.	162
Nadzwyczajna pozycja Pompejusza	169
Droga Cezara do jedynowładztwa	173
Dyktatura Cezara	180
Walka o władzę po śmierci Cezara	186
3. Przemiany w obyczajach i kulturze rzymskiej w okresie schyłku republiki	190
 CZĘŚĆ IV. Wczesne cesarstwo rzymskie (30 r. p.n.e. - 284 r. n.e.). Okres pryncypatu (ok. 30 r. p.n.e. - ok. 193 r. n.e.)	196
Źródła	196
1. Pryncypat Augusta	203
Podstawy społeczne i polityczne ustroju	203
Reforma armii i polityka zagraniczna Augusta	212
Polityka kulturalna Augusta	222
2. Główne kierunki ekspansji rzymskiej w I i II w. n.e.	230
Panowanie dynastii julijsko-klaudyjskiej	230
Dynastia Flawiuszów (69-96 r. n.e.)	239
Panowanie Antoninów (96-192 r. n.e.)	245
3. Italia i prowincje w okresie wczesnego cesarstwa	259
Rozwój gospodarczy prowincji	259
Stopniowe zmniejszanie się roli gospodarczej Italii	266
Urbanizacja Imperium. Rzym i miasta prowincjonalne	271

4. Przemiany ustrojowe w okresie pryncypatu	279
Tradycja historiografii senatorskiej	279
Wzrost władzy cesarskiej za rządów dynastii julijsko-klaudyjskiej	280
Reformy Flawiuszów	283
Umocnianie aparatu biurokracji cesarskiej za Antoninów	285
5. Rozwój kultury w okresie pryncypatu. Literatura i wierzenia religijne	292
Literatura w I i II w. n.e.	292
Rozpowszechnienie się kultów wschodnich	296
Przemiany w starej religii	298
 CZĘŚĆ V. Państwo rzymskie w III wieku n.e. Okres przejściowy od pryncypatu do dominatu (193–284)	305
1. Panowanie dynastii Sewerów (193–235)	305
Walki o władzę po śmierci Kommodusa	306
Panowanie Septimiusza Sewera i jego reformy	308
Rządy następców Sewera	312
2. Przemiany socjalne w II i III w. Problem kryzysu ustroju społeczno-ekonomicznego	315
Sytuacja niewolników w okresie wczesnego cesarstwa	315
Kolonat. Jego geneza i rozwój	317
Zmiany w sytuacji miast	319
3. Rozwój chrześcijaństwa	322
Źródła do dziejów wczesnego chrześcijaństwa	322
Geneza chrześcijaństwa	324
Rozpowszechnienie chrześcijaństwa w Imperium Rzymskim	327
4. Najazdy Persów i plemion germańskich na państwo rzymskie w wieku III	331
Monarchia Sassanidów w Persji	331
Najazdy germańskie na obszary naddunajskie i nadreńskie	333
5. Osłabienie władzy centralnej i próby jej umocnienia	336
Okres zamętu i uzurpacji	336
Reformy Galliena	337
Panowanie cesarzy illyryjskich	339
 CZĘŚĆ VI. Późne cesarstwo rzymskie (284–476 r. n.e.)	343
Źródła	343
1. Rządy Dioklecjana i system tetrarchii	345
System tetrarchii	346
Polityka religijna Dioklecjana	349
2. Konstantyn Wielki i utrwalenie dominatu	351
Dojście do władzy Konstantyna i rządy jego dynastii	351
Podstawy ustrojowe dominatu	353
3. Umocnienie się chrześcijaństwa	360
Polityka religijna Konstantyna	360
Julianus Apostata i próba odrodzenia starej religii	363
Chrześcijaństwo religią państwową	364
Kultura późnego cesarstwa	366
4. Państwo rzymskie w okresie wielkiej wędrówki ludów	371
Sytuacja w Rzymie na przełomie IV i V w.	371
Upadek zachodniego cesarstwa rzymskiego a koniec świata starożytnego	373
 TABLICE CHRONOLOGICZNE	377
 INDEKS	395
 SPIS MAP	411